

VU Research Portal

Levensbeschouwing op school

Lievens, J.; Overbeeke, A.J.

published in

De Juristenkrant
2019

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

document license

Article 25fa Dutch Copyright Act

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Lievens, J., & Overbeeke, A. J. (2019). Levensbeschouwing op school: voor God en klein Pierke? *De Juristenkrant*, 2019(389), 10-10. <https://www.jurisquare.be/nl/journal/djk/2019-389/levensbeschouwing-op-school-voor-god-en-klein-pierke/shop/index.htm>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

FORUM

juristenkrant@wolterskluwer.com

'Je kunt ze een korte celstraf geven, maar vooral ook een lange periode van boetedoening, waarin ze systematisch opgevolgd worden, verplicht in therapie gaan en moeten bewijzen dat ze schuldinzicht ontwikkelen. Er is nu vaak veel goede wil, maar voor een slimme aanpak moet je expertise ontwikkelen en stroomlijnen, en je moet opleiden op alle niveaus, van politie tot magistratuur. We moeten hier niet alleen Geens met de vinger wijzen. De verantwoordelijkheid ligt bij het hele beleid, federaal én Vlaams - want dat laatste is verantwoordelijk voor preventie.'

Liesbet Stevens, hoogleraar seksueel strafrecht, over de aanpak van seksuele delinquenten, naar aanleiding van de moord op Julie Van Espen.

DE STANDAARD, 8 MEI 2019

© BelgaImage

Levensbeschouwing op school: voor God en klein Pierke?

Johan Lievens en Adriaan Overbeeke pleiten voor een open debat over de aanpassing van artikel 24 van de Grondwet, dat bepalingen bevat over het levensbeschouwelijk onderwijs.

© MarkSkalny

Johan Lievens en Adriaan Overbeeke

Toen de Kamer eind maart artikel 24 van de Grondwet aan de lijst van voor herziening vatbare artikels toevoegde, leek het er even op dat de onderwijsvrijheid - die in dat artikel verankerd is - voor het eerst sinds 1830 integraal onder handen genomen zou kunnen worden. Met een erg nipte stemming stak de Senaat daar evenwel een stokje voor. Artikel 24 van de Grondwet, dat naast de onderwijsvrijheid ook enkele verplichtingen bevat over de organisatie van levensbeschouwelijk onderwijs, kan daardoor de komende legislatuur niet worden gewijzigd. Terecht? De Grondwet wijzigen vergt enige omzichtigheid. Een open debat over artikel 24 van de Grondwet verdient evenwel alle kansen. Alvast een aanzet.

HERFORMULERING

Artikel 24 van de Grondwet voorziet in een tweeledige bescherming van de levensbeschouwelijke vorming. Enerzijds voorziet het vierde lid van paragraaf 1 in de waarborg dat '[d]e scholen ingericht door openbare besturen [...], tot het einde van de leerplicht, de keuze

aan[bieden] tussen onderricht in een der erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer'. Anderzijds stelt het tweede lid van paragraaf 3: 'Alle leerlingen die leerplichtig zijn, hebben ten laste van de gemeenschap recht op een morele of religieuze opvoeding'.

De redactie van die bepalingen, die grosso modo afspraken uit het schoolpact van 1958 in de Grondwet verankeren, confronteert het onderwijsbeleid in de praktijk met enkele knelpunten die mogelijk vermeden kunnen worden. Het lijkt ons interessant het debat te voeren over een herformulering van artikel 24, §1, vierde lid van de Grondwet, dat dan bijvoorbeeld als volgt zou kunnen gaan luiden: 'De scholen ingericht door openbare besturen bieden, [1. vanaf het schooljaar waarin leerlingen de leeftijd van zes jaar bereiken] tot het einde van de leerplicht, de [2. mogelijkheid levensbeschouwelijk onderwijs te genieten]'.

Deze suggestie bevat twee voorstellen tot debat: 1. Beperk het temporeel toepassingsgebied van artikel 24, §1, vierde lid Grondwet verder door 'vanaf zes jaar' toe te voegen voor 'tot het einde van de leerplicht'. Op die manier kan de leerplichtleeftijd verlaagd worden - een voorstel waarover consensus lijkt te bestaan over partij- en gemeenschapsgrenzen heen - zonder dat praktische organisatie en budgettair gewicht van het levensbeschouwelijk onderwijs wijzigen. De leerplicht verlagen tot vijf jaar - zoals eerder dit jaar werd beslist - of zelfs tot drie jaar riskeert immers op een dure grap uit te draaien als ouders voor hun kleuters verschillende vormen van levensbeschouwelijk onderwijs gaan eisen, waarvoor de klasgroep telkens in kleine religieuze groepjes moet worden opgesplitst. Hoewel de Raad van State al adviseerde dat daar praktische oplossingen voor kunnen worden overwogen - zoals het laten aansluiten van kleuters bij de godsdienstles van 'hun' religieuze groep uit het eerste leerjaar - zou de Grondwet op dit punt wijzigen veel onzekerheid of juridische Spielerei vermijden.

2. Herformuleer 'de keuze [...]' tussen onderricht in een der erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer'. Hier spelen een aantal zaken.

Ten eerste is de opdeling in (erkende) 'godsdiensten' en 'de niet-confessionele zedenleer' die voortbouwt op de schoolpactconstructie, achterhaald. In werkelijkheid zijn er meerdere niet-confessionele strekkingen te onderscheiden. Naast de georganiseerde vrijzinnigheid, waarvan de levensbeschouwing pas geleidelijk aan met 'de niet-confessionele zedenleer' in artikel 24 van de Grondwet is gaan samenvallen, zijn bijvoorbeeld ook (de meeste stromingen) binnen het boeddhisme als niet-confessioneel te beschouwen, evenals stromingen binnen het christendom die zich niet aan een confessie willen binden. Het enkelvoud 'de niet-confessionele zedenleer' is onnodig knellend. De herformulering impliceert dat de besluitvorming over het aan te bieden palet aan religieuze/levensbeschouwelijke stromingen op het

kenning van erediensten? Het heeft er alle schijn van dat het stroperige verloop van het erkenningsdossier van de boeddhisten te maken heeft met die in 1988 in de Grondwet zelf opgenomen band met het levensbeschouwelijk onderwijs.

Tot slot, en daaraan gerelateerd, stellen we ons de vraag of het wel nodig is - dat wil zeggen: grondwettelijk noodzakelijk - alle erkende erediensten, ook de kleinste, in een door de overheid gefaciliteerd aanbod van levensbeschouwelijk onderwijs te voorzien. Kan bijvoorbeeld het aanbod van het officieel onderwijs niet beperkt worden tot de qua leerlingental relatief grote levensbeschouwelijke stromingen (de erkende erediensten minus het anglicanisme dat in Vlaanderen minder dan 50 leerlingen telt; plus het vrijzinnig humanisme), waarbij de le-

“
Kan het aanbod van het officieel onderwijs niet beperkt worden tot de qua leerlingental relatief grote levensbeschouwelijke stromingen?

niveau van de gemeenschappen komt te liggen in plaats van op het niveau van de gedeelde Grondwet. Dat zou kunnen leiden tot verschillen in het aanbod. Dat is echter ook onder het huidige stelsel mogelijk: anglicaanse godsdienst wordt bijvoorbeeld niet aangeboden in de Franse gemeenschap.

MINIMUM LEERLINGENTAL

Een tweede punt van debat volgt uit de koppeling van het levensbeschouwelijk keuzepalet aan de erkenning als eredienst. De erkenning van erediensten (op federaal niveau) heeft via artikel 24 van de Grondwet een (mogelijk aanzienlijk) impact op de financiële verplichtingen van de gemeenschappen. Is dat wel opportuun? Belemmert het mogelijk de vlotte(re) er-

vensbeschouwelijke vorming van aanhangers van zeer kleine geloofsgemeenschappen via een vrijstellingsregeling ruimte krijgen hun levensbeschouwelijk onderwijs (zie de garantie in artikel 24, § 3 GW) te realiseren. Een minimum leerlingental zou de drempel kunnen vormen voor toetreding tot het 'gunstregime' van artikel 24, § 1, vierde lid, Grondwet. Revolutionair is dit standpunt allerm minst. Voor 1988, onder de oude schoolpactwetgeving, werd de aller kleinste erkende religieuze stroming evenmin in het keuzepalet opgenomen.

Johan Lievens is verbonden aan de VU Amsterdam en KU Leuven, Adriaan Overbeeke is verbonden aan de VU Amsterdam en UAntwerpen.

COLUMN
Bert Kruismans

Wat niet weet...

Ik moet zeggen, volgens mijn bescheiden mening viel dat daar eigenlijk nog wel mee in Srebrenica met die zogenaamde genocide. Er is daar wel iets gebeurd natuurlijk, maar allez kom, we moeten nu ook niet overdrijven. Dat is gelijk als Rwanda, met die Hutu's en die Tutsi's. Dat was toch ook wel gazettenpraat, met dat overdrijven altijd, en daarbij, eigenlijk is het overal iets. 't Is toch waar zeker.'

Heb ik bovenstaande zinnen nu tussen aanhalingstekens gezet? Ja toch? Want ik wil natuurlijk geen risico lopen. Straks denken de bevoegde diensten dat die openingsparagraaf bol stond van mijn persoonlijke bedenkingen en voor je het beseft, staan andere bevoegde diensten hier aan de deur; om te zeggen dat ik mee moet, in de combi, omdat ik de wet overtrad. Lezen bevoegde diensten De Juristenkrant? Het zou me niet verbazen.

Dus, laat er geen misverstand over bestaan, ik twijfel niet aan de genocide in Rwanda en Srebrenica. Ik minimaliseer die zelfs niet eens schromelijk (want dat is strafbaar). Ik citeerde hier gewoon ene J. V.d.P. die zijn mening steevast en luidkeels verkondigt in frituur 't Fr., ergens in Vlaanderen. Die man heet natuurlijk niet J. V.d.P. en die frituur heet

ook niet 't Fr. en ik weet heus wel waar die frituur zich precies bevindt. Maar u begrijpt dat ik me liever tot de initialen beperk. Ik wil niet dat de heer J. V.d.P. door mijn toedoen de cel invliegt en ik wil zeker niet dat frituur 't Fr. een slechte naam krijgt. De berenpoot is daar namelijk overheerlijk. Wat je dierbaar is, moet je koesteren.

Vroeger was er nog zoiets dat we koesterden, dat heette recht op vrije meningsuiting. Toen mocht J. V.d.P. niet alleen in frituren maar overal, niet gehinderd door enige vorm van achtergrondkennis, de grootste stomiteiten verkondigen. Maar nu is er een wet en die heeft daar paal en perk aan gesteld. Twijfelen aan de Holocaust mocht al een tijdje niet meer. Nu ja, je mag er wel aan twijfelen, want de gedachten zijn naar verluidt nog steeds vrij, vooral omdat je andermans gedachten nu éénmaal moeilijk kan controleren. Maar je mocht die twijfel niet meer uitspreken. En dat geldt nu ook voor de genocide in Rwanda en Srebrenica. Volgens de nieuwe wet is het ontkennen, schromelijk minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van genocides, misdaden tegen de mensheid of oorlogsmisdaden strafbaar. Die moeten dan wel eerst erkend zijn door een beslissing van een internationaal gerecht. Het zijn dus rechters, ergens in het buitenland, die beslissen over welke

thema's J. V.d.P. vanaf nu niet meer mag wauwelen in frituur 't Fr.. Ik vermoed dat J. dat tot op heden niet ten volle beseft.

Wat als? Wat als dit land in 1950 een wet had die zei dat je de correcte bestraffing van de collaborateurs tijdens Wereldoorlog II niet in twijfel mocht trekken of afkeuren? Jarenlang hadden collaborateurs en verzetslieden zo hun eigen mening over die naoorlogse repressie. Mythes werden gekoesterd, van generatie op generatie doorgegeven en luidop uitgesproken. Want dat mocht. En dat spoorde wetenschappers als Luc Huyse en anderen dan weer aan om die mythes 's stevig tegen het licht te houden in de zoektocht naar de ultieme en volledige waarheid.

Ik zal J. V.d.P. maar vertellen dat hij vanaf nu best kan zwijgen. Als hij zijn klep houdt, mag hij inzake Srebrenica en Rwanda er rustig en vooral straffeloos het zijne van denken. Niemand zal hem nog tegenspreken of met historisch onderzoek aan het twijfelen brengen. J. zal een god zijn in het diepst van zijn gedachten.

Bert Kruismans is jurist en comedian.